

RECENZII

HITCHINS, KEITH, *AFIRMAREA NAȚIUNII: MIȘCAREA NAȚIONALĂ ROMÂNEASCĂ DIN TRANSILVANIA, 1860 – 1914*, București, 2000, 391 p.

După mai multe sinteze și studii semnificative pentru istoria secolelor XVIII și XX, profesorul Keith Hitchins a reușit, cu succes, să se integreze destul de bine în contextul istoriografic promovat de istoricii români chiar dacă provine, *ab initio*, dintr-un mediu mult diferit față de cel autohton. Mai înainte istoricul își propunea să realizeze sinteze pe baza unui material complex, deja consacrat și bine consolidat științific iar mai apoi a adoptat analiza, izbutind să realizeze o lucrare destul de importantă atât la nivelul structurării și interpretării cât și a materialului documentar. *Afirmarea națiunii: Mișcarea națională românească din Transilvania, 1860 – 1914*, București, 2000, apărută inițial în limba engleză iar, apoi, în traducere la Editura enciclopedică reprezintă, de fapt, un fel de continuare a cercetării mișcării naționale românești. Ne referim aici și la alte volume tot semnificative care apăruseră anterior precum: *A Nation Discovered: Romanian Intellectual in Transylvania and the Idea of Nation, 1700 – 1848* și *Orthodoxy and Nationality: Andreiu Șaguna and the Romanians of Transylvania, 1846 – 1873*, Cambridge, 1977.

Structura volumului este chiar interesantă, cuprinde 10 capitole iar, în total, 391 de pagini. Autorul parcurge selectiv materialul bibliografic preluând, așa cum am observat și-n alte cazuri, doar unele lucrări de importanță pentru ca apoi să apeleze la materialul arhivistic pe care îl integrează armonios acordând textului final un aspect științific, elevat, dar și o senzație plăcută pentru cititor.

Cert este că istoricul nostru surprinde excelent trecerea politică și națională a societății românești din secolul XIX spre secolul XX. Astfel, sunt construite imagini istorice despre elita politică românească ecleziastică și apoi laică, despre apariția și evoluția ideii de conștiință națională la românii din Transilvania ajungându-se până la eforturile de consolidare a unor instituții ca biserica, școala, evoluția unor instituții politice, nașterea unei mișcări socialiste în strânsă legătură cu mișcarea socialistă maghiară, evoluția

diplomației transilvane față de Imperiu și față de România dar și alte multe chestiuni relevante care merg până la declanșarea primului război mondial. Au fost, de asemenea, bine sesizate și evoluția programelor și principiilor politice românești de la autonomie spre autodeterminare. Autorul surprinde foarte bine modul în care nașterea sau nuanțarea conștiinței naționale a românilor transilvăneni a influențat programele lor politice și acesta este, trebuie să recunoaștem, un mare merit al acestei lucrări.

Totuși, la un moment dat, în contextul luptei politice și naționale din a doua jumătate a secolului al XIX –lea, avem impresia că autorul îl neglijează pe mitropolitul Alexandru Sterca Țuțuțu amintind sau prezentând, *in extenso*, activitatea politică și națională a mitropolitului Andrei Șaguna. Bineînțeles că există diferențe între cei doi ierarhi în ceea ce privește activitatea lor politică atât sub raportul ideologiei politice cât și a modului de abordare publică a unor chestiuni naționale dar, poate, nu chiar în maniera în care autorul ne-o prezintă. De exemplu, la pagina 75 Keith Hitchins relevă, foarte bine de altfel, trecerea de la elita politică ecleziastică la cea laică dar autorul o face într-un mod brusc, lipsind cu desăvârșire nuanțele. În realitate nu a fost însă chiar așa, pentru că aripa laică reprezentată de Barițiu și Rațiu, chiar dacă s-a desprins rapid de Șaguna nu același lucru s-a întâmplat față de Țuțuțu cu care au mai colaborat și prin intermediul căruia au reușit nu de puține ori să se impună pe plan politic. Nu trebuie să uităm nici faptul că atât Rațiu și Barițiu cât și Țuțuțu împărtășeau aceeași poziție și crez politic. Tot adevărat a rămas și faptul că Țuțuțu a fost o personalitate politică mult mai nuanțată decât Șaguna. Chiar dacă mai puțin popular decât ultimul, a fost o persoană maleabilă, flexibilă din punct de vedere ideologic reușind să înțeleagă mult mai repede și mai ușor necesitatea afirmării unei clase politice profesioniste care să preia destinele Transilvaniei. Tot aici mai trebuie să spunem și faptul că Rațiu și Barițiu nu au încercat să-i înlăture pe mitropoliți pentru aceasta era practic imposibil; au încercat întradevăr să-l ocolească pe Șaguna dar nu pe Țuțuțu cu care au colaborat foarte bine, ultimul lăsând spectrul politic într-o dinamică firească neimpunând reguli sau proceduri de urmat.

Ceea ce mai trebuie spus ar fi și faptul că autorul, probabil din greșeală, îl pomenește, la pagina 186, pe episcopul greco – catolic de Oradea cu numele de *Dimitrie*; este vorba de Demetriu Radu.

Independent de aceste discuții și amănunte mai puțin semnificative lucrarea profesorului și istoricului Keith Hitchins se constituie într-un demers istoric serios care merită toată atenția cititorului.

Adrian Apan